

Лекція # 14:

Національне відродження України

Доба перед виступом Івана Котляревського

- Після 1775 р. пишуть або переписують і друкують українські науковці багато різних історичних коміляцій з літописів, хронік і записів.
- Деякі з цих видань були друковані в Санкт Петербурзі, в московських виданнях.
- Одним із цих авторів, Григорій Полетика, склав трактат (dissertation or treatise) під назвою «Історія Русів.»
- В 1806 р. Василь Капніст опублікував поему «Ода на Рабство» що виступав проти посилення колоніальної політики російського уряду в Україні, зокрема, остаточної ліквідації в 1783 році козацьких полків і запровадження кріпосного права у Слобідській і Лівобережній Україні якимось проти скасування державної автономії України російським урядом.

Зворот до «народництва»

- Перед 18-тим ст. ідея «народу» чи «нації» не є оформлена так як ми її розуміємо – це витвір 19-го століття.
- Державами провадили королі або імператори, які користувалися «божим правом» (divine right) володіти над територією, яка за часів зросту імперій переважно захоплювала багато народів, племен, релігій та розкинутих колоній.
- Французькі, англійські, німецькі та американські філософи та юристи почали в 18-ому столітті розглядати права та відповідальності простих людей, якимось і ролі політичних діячів – пропонуючи ідеї свободи, суверенітету, вищого права, ідеї окремих націй та їх місце в Божому світі.
- Ці ідеї підхоплюють письменники, які починають писати мовою селянів і міщанів, а теми повертають до міфів, розповідей, героїчних подвигів звичайного населення.
- Ці письменники також були етнографами, які збирали і записували народну словесність, пісні, музику, одяг, обряди, звичаї, танці, і т. д.
- Ця течія (direction) думання стало дуже поширеним у 19-ому ст., і його історики називають «народництво»

Іван Котляревський – «батько» української літератури

- Перед Котляревським, українські письменники переважно писали старо-слов'янською мовою, часом із додатком українських чи осійських слів.
- Котляревський, перший український письменник котрий писав сучасною мовою населення, без домішки старо-слов'янської чи російської.
- Він узяв Вергілія поему «the Aeneid» (римська епічна поема про пригоди троянського героя Енея після знищення міста Трою), і перетворив на

Лекція # 14:***Національне відродження України***

гумористичну і саркастичну поему в якій козак-герой Еней стрічає різних українців і різні верстви українського суспільства.

- «Енеїда» це пародія, де в образах римських богів, зображені поміщики (landlords), лихварі (money lenders), лицемірів (hypocrites), і воїнів – козаків.
- «Енеїда», у формі сатири і пародії повчає українців про відповідну поведінку, яктакож і про своє славне козацьке мунуле.
- Котляревський також написав дуже популярні оперети «Наталка Полтавка», «Москаль Чарівник»
- Після Котляревського з'являються письменники як:
  - Петро Гулак-Артемівський – поет і сатирик
  - Григорій Квітка-Основ'яненко – батько укр. прози
  - Євген Гребінка – байкар, редактор першого альманаху «Ластівка»
  - Амбросій Метлинський – етнограф
  - Ізмаїл Срезневський – етнограф
  - Іван Павловський – перша граматика української мови 1818.

Політичні події на Правобережні України після 1793

- 1793, другий поділ Речі Посполитої (Польщі) передав ціле правобережжя, окрім Галичини, Росії.
- Польські магнати залишили в своїх руках усі державні посади (public office), контролю над землею, та економічну владу.
- Полонізація продовжувалася з розвитком польських шкіл.
- Українська інтелігенція далі полонізується під тиском магнатів і римо-католиків.
- Проте, між українцями і поляками знаходилися теж представники «народництва», які зберігали і записували етнографію українського населення.
- Їм допомагали письменники і етнографи із Галичини, яка не мала таких сильних натисків від Австрійської Імперії.
- Після польського повстання в 1830, Російський уряд зліквідував польські школи, та творено Київський Університет св. Володимира, який викладав російською мовою. Ректор університету став природознавець (biologist) Михайло Максимович.
- На правобережжю теж зліквідовано Укр. Греко-Католицьку Церкву.
- Населення насильно переводили на православ'я.